

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****A.D. BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2015/10393
Karar Tarihi : 9/1/2019

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M.Emin KUZ

Raportör : Özgür DUMAN

Başvurucu : A.D.

Vekili : Av. Abdulhalim YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, izinsiz yardım toplanması kabahatinden dolayı idari para cezası verilmesi ve bu cezaya itiraz çerçevesinde yapılan bilirkişi ücreti masrafının başvuru tarafından ödenmesine karar verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/6/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7: Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu uluslararası alanda tanınan ve insan hakları alanında faaliyet gösteren bir dernektir.

10. İstanbul Valiliği 12/1/2007 tarihinde başvurusunun usulsüz bağış topladığı gerekçesine dayalı olarak başvurucuya 721 TL tutarında idari para cezası vermiştir. Valilik ayrıca 12/1/2007 ve 14/2/2007 tarihlerinde başvurucuya ait banka ve posta çeki hesaplarını bloke ettirmiştir. Valilik, başvurucu derneğin internet sitesinde bağış toplanması için banka hesap numaralarını yayınladığı ve derneğin görevlisi üç kişinin İstanbul'un Beyoğlu ilçesinde kredi kartıyla bağış topladığı yönündeki kolluk görevlilerinin tespitlerini dayanak göstermiştir. Valilik 8/10/2007 tarihinde tamamlanan inceleme neticesinde başvurusunun 3.186 TL tutarında bağış topladığını tespit etmiştir.

11. Başvurucu idari para cezasına karşı İstanbul 3. İdare Mahkemesinde iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde, dernek ve vakıfların amaçlarına ancak bağış toplayarak ulaşabileceği ve bunun için teknik imkânlardan faydalanması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucuya göre dernek ve vakıfların internet üzerinden bağış toplaması olağan bir faaliyettir. Başvurucu kanunla derneklerin banka ve internet aracılığıyla bağış toplamasına imkân tanındığını vurgulamıştır.

12. Mahkeme 7/5/2008 tarihinde davanın kısmen kabulü ile banka hesaplarına bloke konulması işleminin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucu dernek tarafından yardım toplama faaliyetlerine girişilmeden önce yetkili idari merci olan valilikten izin alınmadığının açık olduğu belirtilmiştir. Mahkeme bununla birlikte, sadece izinsiz toplanan mal ve paralara el konulması gerekirken derneğe ait bütün banka hesaplarına ve bu hesaplarda bulunan paraların hepsine bloke konulmasının hukuka aykırı olduğunu açıklamıştır.

13. Temyiz edilen karar, Danıştay Onuncu Dairesince uyuşmazlığın çözüm yerinin genel görevli sulh ceza mahkemesi olduğu gerekçesiyle 28/11/2011 tarihinde bozulmuştur.

14. Bozma kararına uyan mahkeme 30/10/2013 tarihinde yargı yolu yönünden davanın reddine karar vermiştir. Kararda, itirazı incelemekle görevli mahkemenin sulh ceza mahkemesi olduğu belirtilmiştir.

15. Anılan karar kesinleştikten sonra başvurucu bu defa 6/3/2014 tarihinde İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde, verilen idari para cezasının usule ve kanuna aykırı olduğu öne sürülmüştür. Hâkimlik konu ile ilgili olarak bir bilirkişi raporu düzenlettirmiştir. Hâkimliğin bilirkişi raporuna ilişkin ara kararı şöyledir:

"1. Dosyanın ve varsa eklerinin Bilirkişiye verilmesine,

2. Bilirkişi imzalı raporunu 3 suret olmak üzere hazırlayıp hakimliğimize sunmasına,"

16. Bilirkişinin 2/3/2015 tarihli raporunda, başvurusunun internet sitesinde "kredi kartıyla tek seferlik kolay bağış" ve "üyelik aidat ödemeleri veya ileri seçenekli bağış ve diğer ödeme şekilleri" başlıklı iki seçenek sunarak bu sitede gösterilen Türk Lirası, döviz ve posta çeki hesaplarından yardım topladığı belirtilmiştir. Bilirkişi, başvurucu derneğin yardım toplama faaliyetinden önce Valilikten izin almadığını ve kanunda öngörülen kabahat koşullarının somut olayda gerçekleşmiş olduğunu bildirmiştir. Raporda, "idari yaptırım kararında herhangi bir usulsüzlük tespit edilemediği" ve "[itiraz edenin] ... idari yaptırım kararının iptali yönünden yapmış olduğu itirazında haksız olduğu" açıklanmıştır.

17. Hâkimlik, 24/3/2015 tarihinde idari yaptırım kararında bir usulsüzlük bulunmadığı gerekçesiyle başvurunun itirazını reddetmiştir. Hâkimlik ayrıca 350 TL tutarındaki bilirkişi ücretinin başvurucudan alınarak Hazineye irat kaydına karar vermiştir.

18. Başvurucunun hem idari para cezasına yapılan itirazın reddedilmesi hem de bilirkişi ücreti ödenmesine karar verilmesi yönünden bu karara karşı yaptığı itiraz ise İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğince, itiraza konu kararın usule ve kanuna aykırı olmadığı gerekçesiyle 29/4/2015 tarihinde reddedilmiştir. 5. Sulh Ceza Hâkimliği 3/6/2015 tarihinde 350 TL bilirkişi ücreti ve 18 TL tebligat masrafından oluşan toplam 368 TL yargılama giderinin ödenmesi için Yeditepe Veraset ve Vergi Dairesi Müdürlüğüne harç tahsil müzakeresi göndermiştir.

19. Nihai karar başvuru vekiline 12/5/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Başvuru 12/6/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İdari Para Cezası Uygulanmasına İlişkin Mevzuat

21. 4/11/2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 11. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Dernek gelirleri alındı belgesi ile toplanır ve giderler harcama belgesi ile yapılır. Dernek gelirlerinin bankalar aracılığı ile toplanması halinde banka tarafından düzenlenen dekont veya hesap özeti gibi belgeler alındı belgesi yerine geçer. Alındı belgeleri ve harcama belgelerinin saklama süresi beş yıldır."

22. 5253 sayılı Kanun'un 21. maddesi şöyledir:

"Dernekler mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım alabilirler. Bildirimin şekli ve içeriği yönetmelikle düzenlenir. Nakdi yardımların bankalar aracılığıyla alınması zorunludur."

23. 23/6/1983 tarihli ve 2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu'nun 3. maddesi şöyledir:

"Kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek, muhtaç kişilere yardım sağlamak ve kamu hizmetlerinden bir veya birkaçını gerçekleştirmek veya destek olmak üzere gerçek kişiler, dernekler, kurumlar, vakıflar, spor kulüpleri, gazete ve dergiler yardım toplayabilirler."

24. 2860 sayılı Kanun'un 6. maddesi şöyledir:

"Kişiler ve kuruluşlar, yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamazlar. Ancak, kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, Cumhurbaşkanınca belirlenip ilan edilir."

İzin alınmadan girilen yardım toplama faaliyetleri güvenlik kuvvetlerince derhal men edilir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır."

25. 2860 sayılı Kanun'un 29. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak izinsiz yardım toplayanlara yediyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir. İzin verilen yer dışında yardım toplayanlara beşyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu Kanunun diğer hükümlerine aykırı davranışta bulunanlara, fiilleri suç oluşturmadığı takdirde, ikiyüz Türk Lirası idarî para cezası verilir.

Bu maddede yazılı olan idarî yaptırımlara karar vermeye mahallî mülki amir yetkilidir.

Yukarıdaki fıkralara aykırı davranış sonucu izinsiz toplanan mal ve paralara elkonularak mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilir."

2. Yargılama Giderlerine İlişkin Mevzuat

26. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 31. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kanun yoluna başvuru dolayısıyla oluşan bütün masraflar ve vekalet ücreti, başvurusu veya savunması reddedilen tarafça ödenir."

27. 5326 sayılı Kanun'un 28. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Ceza Muhakemesi Kanununun tanıklığa, bilirkişi incelemesine ve keşfe ilişkin hükümleri, bu başvuru ile ilgili olarak da uygulanır."

28. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 63. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re'sen, Cumhuriyet savcısının, katılının, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir. (Değişik cümle: 3/11/2016-6754/42 md.) Ancak, genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz. (Ek cümle: 3/11/2016-6754/42 md.) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilemez."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Mevzuat

29. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Kararları

a. Para Cezaları Yönünden

30. İlgili kararlar için bkz. *Orhan Gürel*, B. No: 2015/15358, 24/5/2018, §§ 27-32; *Züliye Öztürk*, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, §§ 33-37.

b. Yargılama Giderleri Yönünden

31. AİHM, yargılama kapsamında herhangi bir taraf aleyhine yargılama giderlerine hükmedilmesinin bu taraf yönünden mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmektedir. Konu ile ilgili *Cindrić ve Bešlić/Hrvatistan* (B. No: 72152/13, 6/9/2016) kararına konu olayda, bir tazminat davasında başvurucular aleyhine ve idare yararına yaklaşık 6.800 Avro vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür. AİHM, yargılamanın her aşamasında bu gibi masrafların ödenmesine karar verilmesinin mülkiyet hakkına müdahale olduğunu belirtmiştir. AİHM, devletin temsiline ilişkin masraflar yargılama sistemi ile ilgili olmadığından dolayı müdahalenin üçüncü kural çerçevesinde katkı olarak görülemeyeceğini açıklamış ve müdahaleyi genel ilke olan birinci kural kapsamında incelemiştir (*Cindrić ve Bešlić/Hrvatistan*, § 92). Kararda müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğu kabul edilmiş, meşru amaç yönünden ise *kaybeden öder* kuralına atıfla devletin sınırlı kaynakları sebebiyle özel taraflar gibi kazanılan davalarda masrafların ödenmesi suretiyle hukuki koruma talep edebileceği belirtilmiştir (*Cindrić ve Bešlić/Hrvatistan*, §§ 93-97).

32. Müdahalenin ölçülülüğü bakımından ise AİHM somut olayda öncelikle başvurucunun açtığı davanın bütünüyle dayanaktan yoksun olmadığını belirtmiştir. Bunun yanında ulusal mahkemelerin kendisini bir avukat ile temsil ettirmeyen idare yararına vekâlet ücretine hükmettiği özellikle vurgulanmıştır. Hâlbuki AİHM'e göre başvurucuların da belirttiği gibi devlet bütçesi ile finanse edilen davada yer alan söz konusu ofis bir avukat ile aynı durumda değildir. Son olarak başvurucuların malî durumları gözetilerek ulusal mahkemelerce başvurucular aleyhine böyle bir vekâlet ücretine hükmedilmesinin kendilerine aşırı bir külfet yüklediği belirtilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir (*Cindrić ve Bešlić/Hrvatistan*, §§ 98-110).

33. *Hoare/Birleşik Krallık* ((k.k.), B. No: 16261/08, 12/4/2011) kararına konu olayda ise başvurucu cinsel saldırı suçundan müebbet hapis cezası ile cezalandırılmış, tahliye edildikten sonra aldığı piyango biletiyle büyük ikramiye kazanmıştır. Bunun üzerine daha önce işlediği suçun mağduru tarafından tazminat davası açılmış, bu davanın reddine dair kararın temyizini inceleyen Yüksek Mahkeme temyiz talebini kabul etmiştir. Yüksek Mahkeme ayrıca başvurucunun yargılama sırasındaki bütün masrafları ödemesine karar vermiştir. Buna göre başvurucunun kendi masrafları olan 239.583 İngiliz Sterlini yanında mağdurun ödediği 537.885,20 İngiliz Sterlini masrafı da ödemesine karar verilmiştir (*Hoare/Birleşik Krallık*, §§ 1-36). AİHM öncelikle daha önce yargılama masraflarının Sözleşmeye ek 1 Numaralı Protokol'ün 1. maddesinin ikinci paragrafı bağlamında katkı olarak değerlendirildiği yönündeki içtihadına atıf yapmıştır. AİHM bununla birlikte, somut olayda başvurucunun şikâyetinin yargılama masraflarının ne kadar ve ne ölçüde

verilebileceğine yönelik olduğuna dikkati çekerek müdahaleyi mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelemiştir (*Hoare/Birleşik Krallık*, §§ 49-51).

34. Müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğunu kabul eden AİHM, davayı kaybeden tarafın kazanan tarafın masraflarını ödemesine karar verilmesinin, gereksiz davaların açılmasını caydırıcı olması yönünden makul ve kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğunu belirtmiştir (*Hoare/Birleşik Krallık*, §§ 52-59). AİHM somut olayda hükmedilen yargılama giderlerinin fazla olduğunu kabul etmekle birlikte, yargılamanın üç aşamalı olması, başvurunun dava sırasında uzlaşma teklifini kabul etmemesi ve tarafların tutumları ile mahkemelerin bu konudaki takdir yetkilerini dikkate alarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varmıştır (*Hoare/Birleşik Krallık*, § 60).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

35. Mahkemenin 9/1/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. İdari Para Cezası Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

36. Başvurucu, haksız ve hukuka aykırı olarak idari para cezası verildiğini ve bu karara karşı yaptığı itirazın da gerekçesiz olarak haksız yere reddedildiğini belirtmiştir. Başvurucu, internet üzerinden bağış toplamanın suç oluşturmadığını, gelişmiş demokrasilerde de kanunlarla engellenmeyen bir etkinlik olduğunu vurgulamıştır. Başvurucu, uluslararası toplumda kabul görmüş saygın bir sivil toplum kuruluşu olduğunu, bu şekilde idari para cezası verilmesinin ayrımcı ve politik bir nitelik taşıdığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık idari para cezası verilmesi yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni bir dayanağının olduğunu, kanun dışı yollarla para toplanmasının ve suistimallerin önlenmesi gibi kamu yararı güden meşru bir amacının da bulunduğunu belirtmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca müdahalenin elverişli ve gerekli olduğu, orantılılık yönünden ise öncelikle başvurunun kusurlu olduğu ve verilen para cezasına etkin bir biçimde itiraz edebildiği, bunun yanında caydırıcılık amacı taşıyan müdahale bakımından kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisinin olduğu görüşleri bildirilmiştir.

38. Başvurucu cevap dilekçesinde, aidat ödemek veya bağışta bulunmak isteyenlere internet sitesi aracılığıyla kolaylık sağlamanın izinsiz yardım toplama kabahati teşkil edemeyeceğini belirtmiştir. Başvurucuya göre internet üzerinden bağış ve aidat toplamayı yasaklayan bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Başvurucu bu sebeple para cezası verilmesinin ölçüsüz olduğunu öne sürmüştür.

b. Değerlendirme

39. Anayasa Mahkemesi daha önce para cezalarının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiş, bu başvuruları müdahalenin niteliğini ve amacını gözetererek

mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin kural çerçevesinde incelemiştir (idari para cezaları yönünden bkz. *Orhan Gürel*, §§ 42-46; adli para cezaları yönünden bkz. *Züliye Öztürk*, §§ 49-53). Somut olayda da mülkiyet hakkı kapsamında başvurucuya idari para cezası verildiğinden yakınılığına göre bu ilkelerden ayrılması gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

40. Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin öncelikle kanuni bir dayanağı olmalı, kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmalı ve son olarak ise müdahale ölçülü olmalıdır (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

41. Başvurucuya verilen idari para cezasının 2860 sayılı Kanun'un 29. maddesine göre verildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla müdahalenin ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir bir kanun hükmüne dayalı olduğu kuşkusuzdur.

42. Yardım veya bağış toplama, sosyal ve geleneksel yönleri yanında derneklerin ve diğer sivil toplum kuruluşlarının amaç ve faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Ancak yardım veya bağış toplamanın kötüye kullanılmasının ya da zorla yapılmasının engellenmesi, aynı zamanda uluslararası bir yükümlülük de olan kara paranın aklanmasının ve kanuna aykırı suç veya kabahat teşkil eden faaliyetlerin finansmanının önlenmesi, bu faaliyetin dolandırıcılık veya yolsuzluğa konu edilmemesi gibi çeşitli amaçlarla kamu makamlarınca izin ve denetime tabi tutulması öngörülebilir. Dolayısıyla bu alanda kamu makamlarının belirli bir takdir yetkisinin olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca izinsiz yardım toplama fiili sebebiyle idari para cezası verilmesinin benzeri kabahatlerin işlenmesinin önlenmesi gibi caydırıcı bir niteliği de bulunmaktadır. Bu durumda, kanunla öngörülen izin koşuluna uyulmamasının karşılığı olarak idari yaptırım uygulanmasının kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu değerlendirilmektedir.

43. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olabilmesi için ise *elverişli*, *gerekli* ve *orantılı* olması gerekmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

44. Somut olayda yardım toplama faaliyetinin izne tabi tutulması amacı çerçevesinde idari yaptırım öngörülmesinin müdahalenin amacını gerçekleştirmeye *elverişli* olduğu açıktır. Kamu makamlarınca uygulanan yaptırımın yalnızca idari bir yaptırım olduğu ve müdahalede kullanılacak en uygun aracın belirlenmesi konusunda kamu makamlarına tanınan takdir yetkisi dikkate alındığında müdahalenin *gerekli* olduğu da söylenebilir.

45. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır (*Arif Güven*, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; *Osman Ukav*, B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

46. Orantılılık yönünden öncelikle başvurucuya mülkiyet hakkının korunmasının gerektirdiği usule ilişkin güvencelerin sağlanıp sağlanmadığı belirlenmelidir (*Züliye Öztürk*, § 36; *Bekir Yazıcı* [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71). Başvurucunun idari para cezasına iki aşamalı bir süreçte itiraz imkânı bulduğu ve delillerini yargı makamları önünde etkin bir biçimde sunabildiği görülmektedir. Başvurucu kendisini vekil ile temsil ettirdiği yargılama sırasında sözlü olarak açıklama talebinde de bulunmamış, yazılı olarak iddia ve itirazlarını dile getirebilmiştir.

47. Diğer taraftan başvuru idare tarafından verilen cevap dilekçesinin ve bilirkişi raporunun kendisine tebliğ edilmediğini öne sürmüştür. Gerçekten de cevap dilekçesi ve söz konusu rapor, başvurucuya tebliğ edilmemiştir. Ancak başvurunun, cevap dilekçesi ile bilirkişi raporuna atf yapan idari yaptırıma itiraz kararıyla birlikte cevap dilekçesinden ve bilirkişi raporundan haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Üstelik bilirkişi raporunun yardım toplamamın izinsiz yapılıp yapılmadığının tespitine ilişkin olduğu, başvurunun ise bu faaliyetin izinsiz yapıldığı olgusuna yönelik açık bir itirazının bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına idari para cezası uygulanmak suretiyle yapılan müdahaleye karşı başvuru, etkin bir biçimde itiraz edebilme olanağı bulabilmiştir.

48. Mülkiyet hakkına müdahaleye yol açan tedbirlerin keyfi veya öngörülemez biçimde uygulanmaması gerekmektedir. Aksi takdirde mülkiyet hakkının etkin bir biçimde korunması mümkün olmaz. Bu sebeple kamu makamlarınca başvurunun eylemi ile müdahalenin konusu olan tedbire veya yaptırıma yol açan kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir makul bir değerlendirme yapılmış olmalıdır (*Hamdi Akın İpek*, B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 115).

49. İdari yaptırımı uygulayan Valilik, başvurunun izin almadan yardım toplama faaliyetinde bulunduğunu gerekçe olarak göstermiş, başvuru da esas itibarıyla bunun aksini savunmamıştır. Başvurucu itiraz dilekçelerinde yardım toplama faaliyetinin izne tabi tutulmasını ve yaptırıma bağlanmasını sorgulamış, derece mahkemeleri ise kanundaki izin koşulunun somut olayda gerçekleşmediğini gözeterek itirazları reddetmişlerdir. Nitekim başvuru aslında bağış topladığını ve bunun ise hiçbir izne tabi olmadığını ileri sürmüş ise de derece mahkemelerinin, 5253 sayılı Kanun'un 21. maddesinde yer alan ve derneklerin mülki idare amirliğine önceden bildirimde bulunmak şartıyla yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi yardım alabilecekleri yönündeki düzenlemeyi gözettileri anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle başvuru bağış toplamamın izinsiz yardım toplama anlamına gelmediğini ileri sürmekte ise de derece mahkemelerince gerek anılan hüküm gerekse de 2860 sayılı Kanun'un 3. ve 6. maddeleri uyarınca derneklerin amaçlarını gerçekleştirmek için yardım toplamak üzere yetkili makamdan izin almaları gerektiği kabul edilmiştir. Dolayısıyla derece mahkemelerinin kararları, keyfi veya öngörülemez nitelikte olmadığı gibi idari yaptırım koşullarına ilişkin makul bir değerlendirme de içermektedir. Bunun yanında itiraz merciinin kararında ilk karara atf yapılmış olması da tek başına bu kararın gerekçesiz olduğunu göstermez.

50. Diğer taraftan hukuk devletinde; ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar Anayasa'ya aykırı olmamak üzere ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimlerini göz önüne alan suç politikasına göre belirlenir. Kanun koyucu, izlediği suç politikası gereği bazı fiilleri ceza hukuku alanından çıkarabileceği gibi korudukları hukuki yararları ve neden olduğu sonuçları esas alarak birtakım suçları farklı yaptırımlara da tabi kılabilir. Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliliğinin incelenmesi, anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır (AYM, E.2017/170, K.2018/77, 5/7/2018).

51. Başvuru idari para cezası verilmesine ilişkin müdahaleye kendi kusuruyla yol açmış olup ilgili Kanun hükmü dikkate alındığında izinsiz yardım toplanması şeklindeki fiilin sonuçlarının öngörülebilir nitelikte olduğu açıktır. Ayrıca olayda başvurucuya idari para cezasının dışında herhangi bir adli veya idari yaptırım uygulanmamış, parasının ayrıca kısmen veya tamamen müsaderesi ya da mülkiyetinin kamuya geçirilmesi yoluna da

gidilmemiştir. Nihayet başvuru şikâyet ettiği idari para cezasının miktarı itibarıyla açıkça orantısız olduğunu da ortaya koyamamıştır.

52. Bu durumda idari para cezası verilmesi yoluyla başvurunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin, belirtilen kamu yararı ile karşılaştırıldığında başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla kamu yararı ile başvurunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil denge bozulmamış olup müdahale ölçülü bulunduğundan mülkiyet hakkının ihlal edilmediği açıktır.

53. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Yargılama Masrafları Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları

54. Başvurucu yargılama sırasında yapılan bilirkişi ücretinin başvuru tarafından ödenmesine karar verildiğini belirterek yüklenen bilirkişi ücreti sebebiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

55. Bakanlık bu konu hakkında bir görüş bildirmemiştir.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

56. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Mülkün Varlığı

57. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (*Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri*, B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 54). Bu nedenle öncelikle başvurunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (*Cemile Ünlü*, B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; *İhsan Vurucuoğlu*, B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31).

58. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Somut olayda şikâyet konu yargılama giderinin başvurucudan tahsiline hükmedilen bir miktar para olduğu dikkate alındığında başvurunun mal varlığına dâhil olan bu paranın Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil ettiğinde kuşku bulunmamaktadır.

(2) Müdahalenin Varlığı ve Türü

59. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkı kişiye -başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla- sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma ve ondan tasarruf etme, onun ürünlerinden yararlanma olanağı verir (*Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, mülkün semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, § 53).

60. Yargılamanın herhangi bir aşamasında taraflardan biri aleyhine yargılama masraflarına hükmedilmesinin, ilgili tarafın mal varlığında azalmaya yol açacağından dolayı mülk teşkil eden eksilen para yönünden bu kişinin mülkiyet hakkına müdahale niteliği taşıdığına kuşku bulunmamaktadır. Somut olayda da izinsiz yardım toplama kabahati sebebiyle verilen idari para cezasına itiraz sürecinde başvurusunun talebi üzerine Sulh Ceza Hâkimliği tarafından bilirkişi raporu aldırılmıştır. İtirazı reddeden Hâkimlik, bilirkişi ücreti olan 350 TL'nin de Hazine yararına olmak üzere başvurucudan tahsiline karar vermiştir. Dolayısıyla başvurusunun bu masrafı ödemek zorunda kalması mülkiyet hakkına müdahale edildiğini göstermektedir.

61. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle *mülkten barışçıl yararlanma hakkına* yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında, genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda *mülkten yoksun bırakmanın şartlarının* genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin *mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine* imkân sağlanmıştır. Ayrıca Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir (*Recep Tarhan ve Afife Tarhan*, §§ 55-58).

62. Somut başvuruda mülkiyet hakkına yapılan müdahale, sonuç olarak mal varlığında bir azalmaya yol açılrsa dahi mülkten yoksun bırakma amacı taşımamaktadır. Diğer taraftan yargılama sırasında yapılan bilirkişi ücreti masrafının başvurusu yükletilmesine ilişkin müdahale bakımından yargılama sistemi kapsamında doğrudan harç gibi bir katkı alınması gibi bir durum olmadığına göre mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolü veya düzenlenmesi de söz konusu değildir. Dolayısıyla şikâyete konu müdahalenin mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

(3) Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

63. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

64. Yukarıda da değinildiği üzere mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin öncelikle kanuni bir dayanağı olmalı, kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmalı ve son olarak ise müdahale ölçülü olmalıdır (bkz. § 40).

(a) Kanunilik

65. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt kanuna dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (*Türkiye İş Bankası A.Ş.* [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44; *Ford Motor Company*, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49; *Necmiye Çiftçi ve diğerleri*, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55).

66. Başvurucunun itirazını reddeden Sulh Ceza Hâkimliği aleyhine bilirkişi ücreti masraflarının ödenmesine karar verilmesinin kanuni bir dayanağını göstermemekle birlikte, müdahalenin ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir mahiyette olan 5326 sayılı Kanun'un 31. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayalı olduğu anlaşılmaktadır.

(b) Meşru Amaç

67. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlandırılmayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (*Nusrat Külâh*, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; *Yunis Ağlar*, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

68. *Kaybeden öder* kuralı çerçevesinde yargılama sırasında yapılan masrafların davayı kaybeden veya itirazı reddedilen tarafça ödenmesi, gereksiz dava ve itirazların önüne geçilmesi suretiyle yargılamaların etkin ve hızlı bir şekilde sonuçlanması bakımından büyük önem taşımaktadır. Buna göre müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu açıktır.

(c) Ölçülülük

(i) Genel İlkeler

69. Son olarak kamu makamlarınca başvurusunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

Elverişlilik, Gereklilik ve Orantılılık

70. Ölçülülük ilkesi *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

71. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvuruçunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığını değerlendirirken Anayasa Mahkemesi; bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvuruçunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvuruçuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (*Arif Güven*, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; *Osman Ukav*, B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

Yargılama Giderlerinin Ölçülülüğü

72. Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasına göre davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir. Bu fıkra da yer alan davaların en az giderle sonuçlanması kuralı, aynı zamanda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının korunmasının gerekliliklerinden biridir. Bu gereklilik çerçevesinde yargılama kapsamında yapılan giderlerin, bu giderlere yol açan davayı kaybeden veya itirazında haksız bulunan tarafa yükletilmesi mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçülü kılabilir. Ancak yargılama sırasında hangi delillerin toplanacağı ve bu delillerin nasıl değerlendirileceği kural olarak derece mahkemelerinin takdirinde olmakla birlikte uyuşmazlığın çözümüne hiçbir yarar sağlamadığı ilk bakışta (*prima facie*) anlaşılan yargılama masraflarının yapılması bireylerin mal varlığından gerekli olmadığı hâlde yol açılan önemli bir eksilme sebebiyle müdahaleyi ölçüsüz kılar. Son olarak yargılama giderleri yükletilmesinin her hâlde, yargı sisteminin iyi yönetilmesi amacı çerçevesinde kamu yararı ile karşılaştırıldığında müdahalenin bireylere şahsi olarak aşırı bir külfete yol açmaması gerekir.

73. Dolayısıyla yargı makamlarının gerek dava sırasında yargılama giderlerinin yapılması gerek yargılama sonucunda bu giderlere hükmedilmesi aşamalarında mülkiyet hakkının korunmasının gerektirdiği dikkat ve özeni göstererek ölçüsüz bir külfete yol açmamaları gerekmektedir.

Bilirkişi Giderleri Yönünden

74. Genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konular dışında özel veya teknik bilgiyi içeren uzmanlık gerektiren konularda bilirkişiye başvurulması adil yargılanma hakkının gereği olarak değerlendirilmelidir. Çünkü hâkim, bir delil değerlendirme vasıtası olan bilirkişi incelemesinden de yararlanarak önüne gelen sorunu çözerek adaletin gerçekleşmesini temin etmektedir. Bununla birlikte hukuk kurallarını resen araştırarak bulmak, yorumlamak ve olaya uygulamak zaten hâkimin işidir. Nitekim hukuki sorunları hâkimin mesleki bilgi ve deneyimleriyle çözmesi gerektiğinden bu sorunların en yetkin kişisi hâkim olup Anayasa'nın 138. maddesinde de hukuka uygun olarak hüküm verme yetkisi hâkime tanınmıştır (AYM, E.2017/20, K.2018/75, 5/7/2018, §§ 37-41).

75. Bilirkişi görüşü, hâkimin uyuşmazlığı çözerken dikkate alacağı takdiri bir delilden ibarettir. Hâkimin hukuki bilgisiyle aydınlatılamayan bilimsel ve teknik meseleleri açıklığa kavuşturmak, bu tür meselelerde mahkemeyi bilgilendirmek amacıyla görüşüne başvuruçunun uzman kişi olan bilirkişi görüşünün mahkemeyi bağlamayacağı kuşkusuzdur. Hâkim; bilirkişi görüşünü içeren raporun yeterliliğini, raporda açıklanan görüş ve kanaatin

itibar edilebilirliğini, dayandığı olguları gözönünde bulundurarak hükme esas alınıp alınmayacağını serbestçe değerlendirir ve takdir eder. Bu bağlamda hâkim, bilimsel ve teknik bakımdan yetersiz ve çelişkili bulunduğu bilirkişi raporlarını hükme esas almak zorunda değildir. Bu durum, karar verme ve hüküm kurma yetkisinin hâkime ait olmasının doğal bir sonucudur. Aksi takdirde şekil olarak hükmü kuran hâkim olsa da gerçekte hüküm bilirkişi tarafından verilmiş olur ki bu durum yargı yetkisinin devri anlamına gelir (*Saadet Esin*, B. No: 2014/18103, 26/10/2017, § 46).

76. Nitekim bilirkişi görüşüne başvurulması meselesi, kanun koyucunun da gündemine gelmiş; 3/11/2016 tarihli ve 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile konu hakkında bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu çerçevede 6754 sayılı Kanun'un 42. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 63. maddesinin (1) numaralı fıkrasına, hukuk öğrenimi görmüş kişilerin, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu belgelendirmedikçe, bilirkişi olarak görevlendirilemeyeceği yönünde bir hüküm eklenmiştir. Ayrıca aynı düzenlemeyle "*Ancak, genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz*" hükmü de getirilmiştir.

77. Bu bağlamda 6754 sayılı Kanun'un gerekçesinde de ifade edildiği üzere düzenlemenin amacının hâkime verilen mutlak yargı yetkisinin -bilirkişi vasıtasıyla dahi olsa- bir başkasına devrini önlemek olduğu, hukuk kurallarını resen araştırmak, yorumlamak ve uygulamak hâkimin görevi kapsamında kaldığından uyumsuzluk hakkında bir de bilirkişi atanmasının gereksiz yere yargılama giderlerinin artmasına ve buna bağlı olarak yargılama sürelerinin uzamasına sebebiyet vereceği, salt hukuki konularda bilirkişiye ihtiyaç bulunmadığı belirtilmiştir (AYM, E.2017/20, K.2018/75, 5/7/2018, § 36).

78. Anayasa Mahkemesi, yargılama sırasında bilirkişi görüşüne başvurulması yönünden yargısal makamların geniş bir takdir yetkisinin olduğunu kabul etmektedir. Bunun yanında kimi durumlarda ancak bilirkişi incelemesi yaptırıldıktan sonra bu incelemeye gerek duyulmadığı anlaşılabilir gibi makul gerekçelerle bilirkişi görüşüne itibar edilmeyerek hüküm de tesis edilebilir. Ancak hâkimin hukuk bilgisiyle çözümlenebileceği ilk bakışta açık bir şekilde anlaşıldığı hâlde bilirkişi görüşüne başvurularak bu yargılama giderlerinin ilgili tarafa yükletilmesi mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahaleye yol açar. Bu bağlamda somut davada yargılama makamlarınca bilirkişiye hangi soruların sorulduğu ve uyumsuzluğun çözümüne katkı sağlaması gereken bu soruların hâkimin hukuk bilgisiyle çözümlenebileceği önem taşımaktadır.

(ii) İlkelerin Olaya Uygulanması

79. Somut olayda yargılama masraflarının başvuru tarafından ödenmesine karar verilmesi yönündeki müdahalenin ilgili kamu yararı amacını gerçekleştirmeye *elverişli* olduğu ve müdahalenin *gerekliliği* kapsamında en uygun aracı sorgulayacak herhangi bir olgunun da mevcut olmadığı dikkate alınmalıdır. Buna göre somut olay bağlamında asıl tartışılması gereken husus ise mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin *orantılı* olup olmadığına belirlenmesidir.

80. Başvurucunun itirazına konu olayda *başvurucunun yardım toplayıp toplamadığı ve ilgili idareden öncesinde izin alıp almadığı* belirlenmesi gereken maddi olgulardır. Bunun yanında bu maddi olgulara göre başvurucunun fiilinin ilgili kanun hükmüne göre *idari yaptırımı gerektiren kabahat teşkil edip etmediği* de hukuki denetimin konusunu oluşturmaktadır.

81. Başvuru konusu olayda başvurucu, yardım toplama olarak nitelendirilen faaliyette bulunmadan önce izin almadığını inkâr etmemiş, bunun yerine bağış topladığını ve bunun ise olağan bir faaliyet olduğunu ve kanunla serbest bırakılmış olduğunu ileri sürerek itirazda bulunmuştur (bkz. §§ 11, 15). İtiraz gerekçelerinin maddî olgulara ilişkin olmamasına ve sadece hukuki konular ile sınırlı olmasına rağmen İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğince -hiçbir gerekçe de gösterilmeden- bilirkişi raporu alınmasına karar verilmiştir. Sulh Ceza Hâkimliğinin ara kararında, hâkimin hukuk bilgisiyle aydınlatılamayacak bilimsel veya teknik bakımdan hangi konuya ilişkin olarak bilirkişi raporu alınmasının gerektiği izah edilmediği gibi bilirkişiyse bu çerçevede herhangi bir soru da sorulmamıştır.

82. Nitekim bilirkişi raporunda, bilirkişiden istenilen husus, "*verilen idari para cezasının unsurlarının oluşup oluşmadığı*" olarak formüle edilmiştir. Raporda ayrıca "*idari yaptırım kararında bir usulsüzlük tespit edilemediği*" ve "*itirazın haksız olduğu*" belirtilmiştir. Üstelik bilirkişi raporunu düzenleyen kişi de bir hukuk müşaviridir.

83. Buna göre maddî olgularının tartışılmasına gerek bulunmayan somut olay bakımından alınan raporda yer verilen hususların tamamının hâkimin hukuk bilgisiyle aydınlatılabilecek mahiyette oldukları görülmüştür. İdari para cezasının unsurlarının oluşup oluşmadığı, idari yaptırım kararında bir usulsüzlük bulunup bulunmadığı, idari yaptırımın kanuni dayanağı ve itirazın haklı olup olmadığı gibi ancak hâkim tarafından yargı yetkisi çerçevesinde karara bağlanabilecek hususlar hakkında bilirkişi görüşüne ihtiyaç olmadığı son derece açıktır.

84. Hâlbuki yukarıda da değinildiği üzere uyumsuzluğun çözümüne hiçbir yarar sağlamadığı ilk bakışta açıkça anlaşılabilir bir delilin toplanması sonucu oluşan giderlerin ilgili tarafa yükletilmesi gereksiz yere yargılamanın uzatacağı gibi mal varlığından gerekli olmadığı hâlde yol açılan eksilme sebebiyle ilgili tarafın mülkiyet hakkına ölçsüz bir müdahale teşkil eder (bkz. §§ 72-78).

85. Somut olayda da başvurunun, izinsiz bağış topladığı olgusunu inkâr etmeyip sadece idari para cezasının hukuki denetimi ile sınırlı olarak itirazda bulunduğu hâlde Sulh Ceza Hâkimliğinin hukukçu bir bilirkişiyse rapor düzenlettirdiği görülmektedir. Sulh Ceza Hâkimliği, hâkimin hukuk bilgisiyle aydınlatılması mümkün olmayan teknik veya bilimsel herhangi bir konuda görüş istemediği veya soru sormadığı gibi bilirkişi de raporunda hukuki denetim ile ilgili olarak görüş bildirmiştir. Bu durumda somut olay bağlamında bilirkişi görüşüne başvurulmasının gerekli olmadığı daha ilk bakışta anlaşılmaktadır. Üstelik her ne kadar bilirkişi ücreti tutarı nispeten az olsa da bu tutarın başvurunun itirazına konu idari para cezası miktarının yaklaşık olarak yarısı tutarında olduğu dikkate alınmalıdır. Diğer bir deyişle başvuru itirazı bakımından hiçbir yarar sağlamadığı hâlde aleyhine verilen idari para cezasının yaklaşık olarak yarısını daha ödemek durumunda kalmıştır.

86. Bu durumda aleyhine yargılama giderlerine hükmedilmesi suretiyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin başvurucuya yüklediği külfet, içerdiği kamu yararı amacıyla dahi meşru kılınmamaktadır. Buna göre kamu yararı ile başvurunun mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin başvuru aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

87. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

88. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

89. Bireysel başvuru sonrasında 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

90. 6384 sayılı Kanuna eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

91. *Ferat Yüksel* kararında Anayasa Mahkemesi; söz konusu başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğunu ve düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul ölçüde bir başarı şansı sunduğunu ve potansiyel olarak yeterli giderim sağladığını tespit etmiştir (*Ferat Yüksel*, B. No: 2014/13828, 12/9/2018, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (*Ferat Yüksel*, §§ 35-36).

92. Somut başvuru yönünden de söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

93. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduklarına karar verilmesi gerekir.

2. Diğer İhlal İddiaları

a. Başvurucunun İddiaları

94. Başvurucu idari para cezası verilmesine ilişkin itiraz sürecinde bilirkişi raporunun ve cevap dilekçesinin tebliğ edilmemesi, gerekçesiz ve hakkaniyete aykırı olarak itirazlarının reddedilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

95. Bakanlık bu konu hakkında bir görüş bildirmemiştir.

b. Değerlendirme

96. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri mülkiyet hakkının ihlal iddiası kapsamında *idari para cezası verilmesi şikâyeti yönünden* başlığı altında incelenmiş ve ihlalin olmadığı açık olduğu sonucuna varılmıştır. Bu şikâyetler, adil yargılanma hakkının ihlali iddiası değerlendirildiğinde de farklı bir sonuca varılmasını gerektirir bir durumun olmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

97. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

98. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

99. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

100. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (*Mehmet Doğan*, § 57).

101. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kural olarak ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilir (*Mehmet Doğan*, § 58).

102. Buna göre Anayasa Mahkemesince ihlalin tespit edildiği hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlalin varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemeleri ise Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (*Mehmet Doğan*, § 59).

103. Başvurucu, ihlallerin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

104. Anayasa Mahkemesi idari para cezasına itiraz üzerine yapılan yargılama sırasında Sulh Ceza Hâkimliğince gerekli olmadığı bilirkişi raporu alınarak sonuca etkili olmayan bu delil giderinin başvurucuya yükletilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

105. Bu durumda mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılması kapsamında İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğine gönderilmesine karar verilmesi gerekir. Bu doğrultuda Sulh Ceza Hâkimliğince, ihlal sonucuna uygun olarak bilirkişi ücretinin başvurucuya yükletilmesine ilişkin mahkeme kararının ortadan kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede Sulh Ceza Hâkimliğince daha önce harç tahsil müzekkeresi gönderildiğine göre söz konusu yargılama giderinin -ödenmişse- başvurucuya iadesi, ödenmemişse müzekkerenin gereği yerine getirilmeksizin geri alınması işlemleri ise Sulh Ceza Hâkimliğince yürütülmelidir.

106. Başvurucunun diğer şikâyetlerinin kabul edilemez olduğuna karar verilmiş olup yargılama masrafları ödenmesine karar verilmesi şikâyet bağlamında mülkiyet hakkının ihlaline ilişkin karar yönünden ise yeniden yargılamaya karar verilmesi ihlalin sonuçlarının giderimi bakımından yeterli görüldüğünden başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekmektedir.

107. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL tutarındaki yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın;

a. İdari para cezası verilmesi şikâyeti yönünden *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

b. Yargılama masrafları şikâyeti yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın;

a. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyet yönünden *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

b. Diğer ihlal iddiaları yönünden *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğine (D. İş No: 2014/386) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 9/1/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M.Emin KUZ